

SVÉDORSZÁG DIPLOMÁCIAI KIÁLLÁSA AZ 1956-OS MAGYAR FORRADALOM MELLETT

Bevezetés

Az 1956-os magyar forradalom a történelemszociológia sokat tárgyalt témakörei közé tartozik, azonban Svédország szerepe, a svéd-magyar kapcsolatrendszer a konfliktus ideje alatt egy kevésbé kutatott vakfoltnak tekinthető. E relációval korábban a nagyobb összefoglaló munkák csak érintőlegesen foglalkoztak. Az egyetlen kivételt SOLYMOSSY PÉTER két évtizeddel ezelőtti munkássága jelenti, amelyben a szerző a forráskiadások mellett csupán egy rövid, néhányoldalas előszó elejéig ásta bele magát a témába.¹ Pályaművem újabb források bevonásával a korábbi csekély ismeretanyag kibővítéséként szolgál – miközben olyan kérdésekre keresi a tanulmány a választ, hogy: Miként reagált a svéd kormány, illetve a közvélemény a magyar eseményekre? Hogyan állt ki az északi ország a szabadságharc ügye mellett? Egyáltalán beszélhetünk valódi diplomáciai kiállásról? Valamint milyen segítség érkezett svéd részről a károsultak számára a forradalom ideje alatt és azt követően?

A svéd diplomácia politikai és humanitárius segítségnyújtása a forradalom idején

SOLYMOSSY PÉTER tevékenységének köszönhetően ma már több az 1956-os forradalommal foglalkozó svéd diplomáciai irat² magyar nyelven is olvasható. Az említett forrásállományt megvizsgálva egyértelműen kirajzolódik, hogy a stockholmi kormány a kezdetektől fogva tisztában volt a magyarországi események jelentőségével, súlyosságával. A változás előjeleit már jóval október 23-a előtt is érzékelték az északi ország hírszerzői – Rákosi Mátyás eltávolítása és a reform-kommunisták aktivizálódása egyértelmű jelei voltak a sztálinista időkötő berendezkedés átalakulásának, fellazulásának.³ Mindössze az volt a kérdés, hogy mennyire drasztikus módon fog végbe menni a hatalmi elitet érintő őrsgváltás. Valószínűleg azonban a skandináv állam diplomatai sem számították arra, hogy 1956 őszén véres utcai

¹ Az előszót l. SOLYMOSSY P. (2000). Svéd diplomáciai jelentések az 1956. évi magyar forradalom napjaiból. Svédország külpolitikája a II. világháború után. Bevezetés. *Századok*, 134(5), 1235–1239. [továbbiakban: SOLYMOSSY P. (2000).]

² A Svéd Királyi Külügyminisztérium Archívumában megtalálható dokumentumanyag magyarországi kiadásához l. SOLYMOSSY P. (2000). 1240–1277.

³ SOLYMOSSY P. (2000). 1238, 1239. Azt, hogy a Stockholm mennyire tisztában volt a magyarországi állapotokkal a forradalom előestéjén jól mutatja budapesti svéd követség jelentése l. UO. 1240, 1241.

harcok fognak kirobbanni a magyar fővárosban, amely majd egy egész országra kiterjedő forradalomná, szabadságharccá fogja kinőni magát.

A *Szabad Európa Rádió* riportsorozata szerint a svéd fővárosban már október 24-én beszédtemát képezte a kibontakozó magyar forradalom. Többen felháborodásukat fejezték ki a szovjet katonaság magyarországi jelenléte miatt. Hamarosan mind a helyi lapok, a rádió és a televízió is az eszkalálódó eseményekkel foglalkozott, a Budapestre induló repülőgéputakat pedig lefűjték miután megszakadt a telefon- és távírókapcsolat is. Mindeközben a stockholmi magyar követség attól tartva, hogy a svédországi magyarok tüntetést szerveznek a képviselő épülete elé, rendőri védelmet kért az illetékes hatóságoktól.⁴

A svéd vezetés részéről az események megítélésére nem kellett sokat várni. *Stig Rynell*⁵ budapesti követségi ügyvivő október 25-i jelentésében a fővárosban zajló fegyveres harcokat már egyértelműen egy szovjetellenes nemzeti érzelmek által fűtött felkelésnek titulálta. A diplomata üzenetében azonban a felkelés szó, mint a történetek jelzője, ekkor még egyértelműen negatív fennhangon szerepelt. A követség épületéből nézve az, hogy az összecsapások következtében az utcákat hallottak borították el, a közbiztonság pedig gyakorlatilag megszűnt, inkább egy anarchikus helyzetet mutatott mintsem egy demokratikus változást sürgető mozgalom kiteljesedését. A kaotikus állapotok megoldását az újonnan felálló Nagy Imre vezette kormánytól várta az említett Rynell. Az ügyvivő kezdeti távolságtartását a felkelés résztvevőitől jól mutatja, hogy a svájci követség munkatársaival egyeztetve arra döntésre jutott, hogy senkinek nem biztosítanak diplomáciai menedéket a krízis ideje alatt. Még a fővárosi zsidóságnak sem, akikben az utcai harcok hatására felelevenedtek a nagyjából egy évtizeddel korábbi holokauszt tragikus emlékei, és aggodalmukat fejezték ki saját helyzetük kapcsán. A diplomata természetesen érzékelte, hogy nem fordíthat hátat, amikor éppen egy humanitárius katasztrófa van éppen készülöben, ezért a menedékkérők befogadásával kapcsolatban a stockholmi külügyminisztérium iránymutatását kérte. A válasz egyértelmű volt: amíg azt a követség kapacitása engedi, addig a segélykérőknek oltalmat kell biztosítani.⁶

⁴ SZABAD EURÓPA RÁDIÓ (1956. OKTÓBER 24.). Rendkívüli riportsorozat a magyarországi események visszhangjáról – a nyugati fővárosokban működő tudósítók jelentései. <http://szer.oszk.hu/felvetel?i=533789923&n=rendkivuli-riportsorozat-a-magyarorszagi-esemenyek-visszhangjarol-a-nyugati-fovarosokban-mukodo-tudositoink-jelentesei> (hozzáférés: 2020. 11. 07.)

⁵ „Rynell, Stig Harald Gustav (1911-1958) jogász és bölcész, [...] 1956. június 19-től követségi tanácsosi beosztásban Budapesten követségi titkár (megbízott ügyvivő).” Részletesebben l. SOLYMOSSY P. (2000). 1238.

⁶ Rynell jelentéseihez l. SOLYMOSSY P. (2000). 1241, 1242. A külügy válaszáat a menedékkérők befogadásáról pedig l. Uo. 1246, 1247.

A svéd külügy a népfelkelés első néhány napjában egyértelműen kivárt bármiféle állásfoglalással. Nem volt egyértelmű, hogy milyen irányt fognak venni a magyarországi események, a felkelők pontos szándékai sem voltak ismertek, az alakulófélben lévő Nagy Imre-kormány pozíciója pedig ingatagnak tűnt. Ahogy a skandináv államban viszont kezdet kialakulni egy letisztult kép arról, hogy mi is történik pontosan Budapesten, úgy egyre aktuálisabbá vált a véleményformálás a magyar ügy kapcsán. A kormányzat döntése október 29-én született meg, amelyről az északi ország közvéleménye a következő napon kiadott hírlapból értesülhetett. Az állásfoglalás egyértelmű volt. A demokráciáért tüntetők minden további nélkül rászorgáltak a svéd állam rokonszenvére. A Szovjetunióknak, mint idegen megszálló hatalomnak nincs joga a felkelés ellen katonai erővel fellépni. A magyarországi helyzetet pedig mindenképpen békésen kell rendezni.⁷

Az elvi kiállítás mellett azonnal megindult a humanitárius segítségnyújtás is a felkelők részére. A magyar lapok október 28-ától kezdve folyamatosan számoltak be a különféle svéd segélynyújtó akciókról. Ezen a napon a *Szabad Nép* címlapján arról írt, hogy „*rádió útján a svédek is bejelentették, hogy gyógyszerküldeményt juttatnak*”⁸ az országba, miközben a *Népszava* egy egész cikkben arról tudósított, hogy a „*Svéd Vöröskereszt vezetősége a Svédországban élő magyarok kérésére [...] azonnal repülőgépet indít Bécs felé, hogy vérplazmát küldjön a magyar szabadságharc sebesültjei számára.*”⁹ Utóbbi idézet jól mutatja, hogy a skandináv állam a többi segítséget nyújtani szándékozó országgal közösen és koordináltan tervezte szállítmányait a magyar rászorulókhöz eljuttatni. Szintén a *Szabad Nép* tájékoztatót arról egy nappal később, hogy a „*svájci, az osztrák, a csehszlovák és a svéd Vöröskereszt segítsége folytán 50 teherautóval hozzák folyamatosan a kötszert, gyógyszert és műszert.*”¹⁰ Ha összevetjük a svéd Vöröskereszt akciójának eredményességét más nemzetekével, hamar kirajzolódik, hogy az északi ország a legnagyobb adakozók között volt – csak az NSZK, Hollandia, Svájc, Franciaország, az Egyesült Királyság, valamint az Egyesült Államok nyújtott ezen a téren nagyobb segítséget.¹¹

⁷ SOLYMOSSY P. (2000). 1239, 1249.

⁸ SZABAD NÉP (1956). 14(296), 1.

⁹ NÉPSZAVA (1956). 84(254), 3. A járat érkezését a magyar Vöröskereszt október 31-ére várta. I. GYURGYÁK J. (1989). A forradalom hangja. Magyarországi rádióadások 1956. október 23–november 9. Budapest: Századvég Kiadó és Nyilvánosság Klub. 291. [továbbiakban: GYURGYÁK J. (1989).]

¹⁰ SZABAD NÉP (1956). 14(297), 4.

¹¹ A részletes adatokat a Bécsbe, majd onnan Budapestre küldött adományokról I. VONÈCHE CARDIA, I. (1999). Hungarian October: Between Red Cross and Red Flag. The 1956 Action of the International Committee of the Red Cross. Ford. GRENZEBACK, M. Genf: International Committee of the Red Cross. 123, 124. [továbbiakban: VONÈCHE CARDIA, I. (1999).]

A humanitárius segítségcsomagok finanszírozására a világ számos részén pénzgyűjtéseket szerveztek – nem volt ez másképpen Svédországban sem. A *Népszava* értesülései szerint október végén az északi államban mindössze „egy nap alatt 2 200 000 svéd koronaértékű adomány gyűlt össze”,¹² majd november elején, ugyanezen lap – csak immár *Népakarat* néven – arról írt, hogy a „svéd rádió több mint egymillió svéd koronát gyűjtött a magyaroknak.”¹³ Viszont talán a pénzgyűjtési akció legérdekesebb eleme mégis egy Stockholmban rendezett barátságos futball mérkőzés volt. Eredetileg október 28-án a magyar labdarúgó válogatott Budapesten fogadta volna a svéd nemzeti csapatot, azonban a meccs a fővárosban zajló forradalmi események miatt ellehetetlenült. Távolmaradásuk ellenére viszont gondoltak magyar riválisaikra az el nem utazó futballisták, és a már említett barátságos összecsapás keretében a svéd A-csapat megmérkőzött a saját B-válogatottjukkal a hazai stadionjukban. A játék ideje alatt a nézők között Vöröskereszt megbízottjai gyűjtést szerveztek a szabadságharc károsultjai számára. Az önkéntesek nagyjából százezer svéd koronát szedtek össze a jótékonyági sportesemény ideje alatt.¹⁴ Abban az esetben, ha összeadjuk a tárgyi és pénzbeli adományok értékét, akkor Svédország továbbra is a legtöbbet segítő államok sorában található meg. Természetesen azonban így is jelentősen elmaradt a skandináv állam anyagi ráfordítása olyan hatalmas gazdaságokhoz képest, mint az Egyesült Államok vagy éppen Nyugat-Németország, amelyek mellett az összes európai ország minden erőfeszítése – még összevonva is – láthatóan eltörpül érthető okok miatt.¹⁵

És bár maga a pénzgyűjtő akció azonnali sikert aratott a skandináv államban, a svéd segélyszállítmányok Ausztrián keresztül Magyarországra történő szállítása akadályokba ütközött. November 15-én, a forradalom leverését követően azok még mindig Bécsben rostokoltak a *Népszabadság* információi szerint.¹⁶ E várakozás ideje alatt a felgyülemlt csomagokat az Ausztriába menekült magyarok ellátására kezdték el felhasználni az illetékes hatóságok,¹⁷ míg végül a segélyszállítmányok csak november 17-én este érkeztek meg a

¹² NÉPSZAVA (1956). 84(256), 2.

¹³ NÉPAKARAT (1956). 1(4), 5.

¹⁴ NÉPSZAVA (1956). 84(257), 4.

¹⁵ Részletes adatokért l. VONÈCHE CARDIA, I. (1999). 127, 128.; valamint vö. Az ENSZ által koordinált humanitárius tevékenység a magyar menekültek és Magyarország megsegítésére az 1956-os magyar forradalom leverése után (Válogatott dokumentumok, 1956. november–1957. október). (2006). Közli: KECSKÉS D. G. *A forradalom és a magyar kérdés az ENSZ-ben, 1956–1963. Tanulmányok, dokumentumok és kronológia*. Szerkesztette: BÉKÉS Cs. & KECSKÉS D. G. Budapest: Magyar ENSZ Társaság. 105, 106. [továbbiakban: KECSKÉS D. G. (2006).]

¹⁶ NÉPSZABADSÁG (1956). 1(10), 2.

¹⁷ A menekültek ellátásának problémakörét l. részletesen KECSKÉS D. G. (2018). Humanitárius segítségnyújtás globális méretekben. A Vöröskereszt Társaságok Ligája és az 1956-os magyar menekültek. *Múltunk – politikatörténeti folyóirat*, 63(4), 74–119. [továbbiakban: KECSKÉS D. G. (2018).]

leharcolt Budapestre. A küldemény elsősorban gyógyszert, tejszármazékokat, cukrot, konzerveket és tápszereket tartalmazott.¹⁸

Fontos felhívni a figyelmet arra is, hogy a pénzbeli segítségnyújtás mellett svéd részről több más kezdeményezés is indult a kaotikus magyarországi állapotok kárvallottjainak megsegítésére. Az egyik ilyen, amelyről a magyar sajtó is beszámolt, az az ún. *Segítsd a gyermeket* mozgalom volt. E szervezkedésnek célja az volt, hogy magyar fiatalkorúakat vigyenek a skandináv országba üdültetni, esetleg huzamosabb időre is, ha a forradalmi helyzet nem rendeződik egyhamar.¹⁹ E szándék a későbbiek folyamán sem lankadt el Stockholm részéről. A magyarországi harcok végezte után, több svéd női szervezet is kinyilvánította a szándékát arra, hogy a kommunista rendszer elől menekülő gyermekeket fogadjon be.²⁰ A segítségnyújtó akciók mellett azonban állandósultak a különféle szimpátiát kifejező megmozdulások is. A számos törekvés közül néhány említésre méltó példa: Istentiszteletet tartottak a szabadságharcban elhunytak lelki üdvéért. A svéd rádió egész estés magyar műsorfolyamot sugárzott. Göteborgban a helyi egyetem diákjai piros-fehér-zöld zászlókkal vonultak fel tiltakozásképpen, Stockholmban pedig az ott élő magyarok szerveztek demonstrációt.²¹

Az október 31-én összeülő stockholmi parlament egyik legfontosabb napirendi pontja már egyértelműen a magyar kérdés, illetve annak rendezése volt. A svéd külügyminisztérium saját külképviseleteinek küldött tájékoztatása szerint *Tage Erlander*²² miniszterelnök felszólalásában arra hívta fel a figyelmet, hogy „*A magyar nép véres harca láttán, amit az a szabadságáért folytat, a mi gondjaink kicsinek és jelentéktelennek látszanak. [...] Az állampolgári szabadság és a nemzeti függetlenség érzését nem tudták az önkényuralom és az elnyomás elmúlt évei alatt elfojtani. [...] A diktatúrák — bármilyen erősnek is mutatkozzanak kifelé, és bármilyen erőteljesen is szervezzék meg az állampolgárok felügyeletét és elnyomását — mégis magukban hordják a saját bukásuk csíráját.*”²³ A svéd kormányfő e szavaival

¹⁸ NÉPAKARAT (1956). 1(6), 1.

¹⁹ NÉPSZAVA (1956). 84(257), 4.; SZABAD EURÓPA RÁDIÓ (1956. OKTÓBER 29.). 18:00 óra. Hírszolgálat. <http://szer.oszk.hu/felvetel?i=926138546&n=18-00-ora-hirszolgalat> (hozzáférés: 2020. 11. 07.) [továbbiakban: SZABAD EURÓPA RÁDIÓ (1956. OKTÓBER 29.).]

²⁰ NÉPSZABADSÁG (1956). 1(10), 2.

²¹ SZABAD EURÓPA RÁDIÓ (1956. OKTÓBER 29.).

²² Erlander, Tage (1901–1985) svéd szociáldemokrata politikus. Miniszterelnök 1946-tól egészen 1969-ig. A svéd jóléti állam egyik megteremtője és a (nyugatorientált) semlegességi politika vezéralakja. I. CHRISTIANSEN, N. F. (2020). Tage Erlander. In: *Den Store Danske*. https://denstoredanske.lex.dk/Tage_Erlander (hozzáférés: 2020. 10. 13.); THULLBERG, P. (2020). Tage Erlander. In: *Nationalencyklopedin*. <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/tage-erlander> (hozzáférés: 2020. 10. 13.)

²³ SOLYMOSSY P. (2000). 1260.

egyértelműen állást foglalt a magyarországi helyzet nemzeti függetlenséget biztosító demokratikus rendezése mellett, emiatt pedig a szovjet részről történő mindennemű beavatkozást sajnálatosnak tartott. Erlander meggyőződése szerint a forradalmi történések tárgyalását egyértelműen az ENSZ Biztonsági Tanácsa elé kellett volna vinni ahelyett, hogy a keleti blokk vezetői nemzetközi egyeztetés nélkül ne dönthessenek a kérdésben. A miniszterelnök a politikai kiállás mellett a humanitárius segélyakciók fontosságára is felhívta a figyelmet, és ígéretet tett arra, hogy a korábbi segélyszállítmányokat újabbak fogják követni.²⁴

Ahogy egyre nyilvánvalóbbá vált a közelgő újabb szovjet katonai intervenció, úgy a Nagy-kormány egyre inkább csak a nyugati és semleges hatalmak fellépésében bízhatott a forradalom véres leverésének elkerülése érdekében. November 2-án Rynell budapesti ügyvivőn keresztül a magyar külügyminiszter nyíltan Stockholmhoz (is) fordult segítségért. A forradalmi kormányzat reménykedett benne, hogy a szabadságharc ügye svéd pártfogással minél előbb az ENSZ közgyűlése elé kerülhet, ahol a Szovjetunió a Biztonsági Tanácsban használt vétőjogával nem tudná a döntéshozást ellehetetleníteni. Továbbá a magyar fél remélte azt is, hogy mind a svéd állam, mind az ENSZ támogatni fogja a november 1-jén kiadott Magyarország semlegeségéről szóló nyilatkozatot, ezzel pedig gyakorlatilag garantálva az állam szuverenitását a keleti blokk egyre biztosabbnak tűnő beavatkozásával szemben.²⁵

A szabadságharc ideje alatt, Rynell utoljára november 3-án tárgyalt a forradalmi kormányzat külügyminisztériumi munkatársaival – ekkor már egyértelmű világvége-váráshoz közelítő hangulat uralkodott a szovjet csapatok által körülzárt Budapesten rekedt hivatalnokok között. Bár volt rá egy csekély reménysugár, hogy a szovjet hadmozdulatok csak a lehető legjobb tárgyalási pozíció kiharcolását célozzák meg, nem pedig a szabadságharc véres leverését – előbbi forgatókönyv azonban egyre inkább valószínűtlenebbnek tűnt.²⁶ A svéd kormány másnap, november 4-én a göteborgi rádió jelentéséből értesült a szovjet intervenció megindulásáról, valamint a magyar vezetés utolsó kétségbeesett segítségkéréséről.²⁷

Összefoglalva elmondható, hogy Svédország humanitárius segítségnyújtásban egyértelműen jelesre vizsgázott az 1956-os magyar forradalmi események ideje alatt. Fontos azonban leszögezni, hogy az akció mögött leginkább nem a stockholmi kormány, hanem a svéd emberek segítő szándéka állt. A gyűjtéseket, a figyelemfelhívó akciókat leginkább civil

²⁴ SOLYMOSSY P. (2000). 1260, 1261.

²⁵ SOLYMOSSY P. (2000). 1263, 1264.

²⁶ SOLYMOSSY P. (2000). 1267–1269.

²⁷ SOLYMOSSY P. (2000). 1273.

szervezetek végeztek – ezek közül is a legnagyobb volumenű megmozdulások mind Vörös kereszt különféle alegységeihez köthetők. Ahhoz a Vörös kereszthez, amely részben ugyan kapcsolatban állt az államapparátussal, a svéd külügy viszont közvetett módon nem igen játszott aktív szerepet a bajbajutottak megsegítésében. A kormányzati szervek ezt nem érezték saját feladatuknak. A hatalmon lévő szociáldemokrata-parasztpárti koalíció nyíltan nem avatkozott be az események menetében a forradalom ideje alatt. Bár a szovjet agressziót hamar elítélte Stockholm, semleges diplomáciai helyzetének fenntartása, illetve a Moszkvával való jóviszony megőrzésének érdekében komolyabb lépésekre a vezetőpolitikusok nem szánták rá magukat. Érdekes módon, egyedül a svéd kommunisták pártja volt az egyetlen, amely erőteljesen kiállt a magyar forradalom ügye mellett – egyenesen azt követelték, hogy mind a nyugati kapitalista világ, mind a keleti szocialista blokk vonja ki a csapatait a térségből a béke tartós biztosítása érdekében. Azonban e fellépés mögött itt is inkább a svéd közvélemény jóindulatának megnyerése volt a cél mintsem, hogy valóban konfliktus keresés induljon Moszkvával.²⁸

A svéd külügy óvatos hozzáállását a történésekhez jól mutatja az, hogy a Nagy-kormány magyar semlegességről szóló november 1-jei nyilatkozatára a skandináv állam vezetése csak három nappal később, november 4-én reggel reagált – mindössze néhány órával a szovjet támadás előtt. És ekkor is csak érdeklődését és szimpátiáját fejezte ki csupán a magyar ügy mellett. Aznap este a svéd rádióban már a forradalom vérbe fojtásáról számoltak be. Az erőszak diadalmaskodott.²⁹

Összegzésként továbbá elmondható, a forrásként felhasznált magyar sajtótermékek mind arról tanúskodnak, hogy bár a svéd szimpátia és segítségnyújtás híre a szabadságharc résztvevőikhez is eljutott, a skandináv állam azonban csak egy volt segítőkész nyújtó országok hosszú sorában. A magyar lapok állandó jelleggel számoltak be arról, hogy a világ legkülönbözőbb részein éppen milyen formában álltak ki szabadságukért harcoló felkelők mellett. E cikkekben ugyan a svédek felmagasztalása gyakran-gyakran visszatérő elem – de ez nincs másként a többi segíteni szándékozó nemzettel sem. Elég csak azt megnézni, hogy a Stockholmból érkező híreket általában a nagyvilágból jövő összes többi beszámolóval együtt közölték le nagyobb összefoglaló hasábkok keretében. Svédország csak ritkán kapott külön dicsőítő cikket.

²⁸ GYURGYÁK J. (1989). 287.; NÉPAKARAT (1956). 1(1), 3.; NÉPSZAVA. A SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT KÖZPONTI LAPJA (1956). 77(1), 2.

²⁹ SOLYMOSSY P. (2000). 1273, 1274.

Félreértés ne essék – e tanulmány szerzője ezzel nem kisebbíteni szeretné a különféle svéd szervezetek humanitárius segítségnyújtásban való szerepét. Csupán arra szeretne rámutatni e szöveg írója, hogy nem érdemes túldimenzionálni a segítségnyújtás kérdéskörét. Ha napjainkban is történik egy természeti katasztrófa, vagy éppen egy politikai krízis miatt alakul ki egy humanitárius vészhelyzet, akkor az emberek, a tömegek természetes reakciója rendszerint az, hogy megpróbálják valamilyen módon támogatni a bajbajutottakat, kijuttatni őket a szorult helyzetből – legalábbis jó esetben ez lenne az alapvetően elvárható általános emberi norma.

A svéd diplomácia politikai és humanitárius segítségnyújtása a forradalmat követően

A szabadságharc leverésének híre Svédországban nagy visszhangot kavart mind a lakosság, mind pedig a kormányzat részéről. A *Szabad Európa Rádió* tudósítása szerint a svéd rádió már november 4-én a következőképpen reagált a történésekre: *„Amikor most a Szovjetunió nyíltan, fegyveres erővel lép fel Magyarország ellen, ez döntő lépést jelent. Moszkvában véget vetettek annak a megbékélési politikának, amelyet előbb Malenkov, majd később Hruscsov és Bulganyin folytatott. [...] Az új szovjet külpolitikának súlyos következményei lehetnek most már nemcsak Magyarországra, hanem az egész világra nézve is.”*³⁰ Másnap, november 5-én a helyi lapok szintén mind kiemelten foglalkoztak az események vérbe fojtásával, olyan vezércímek szerepeltek az újságok lapjain, mint: *„Quisling³¹-rezsim Magyarországon”*, *„A bandita viselkedési stílust meg kell állítani!”*, *„A bűn beteljesülése”*, *„Erőszak és álnokság”* vagy éppen az, hogy *„Így győzött Sztálin”*.³²

Szintén ezen a napon este több száz egyetemi hallgató tüntetést szervezett a stockholmi szovjet nagykövetség épülete elé, amelyet csak rendőri kordonok felállításával tudtak megvédeni a helyi hatóságok. A késő éjszakába nyúló demonstráción a tömeg a következő jelszavakat kiabálta a tudósítások tanúsága szerint: *„Vesszen a kommunista imperializmus!*

³⁰ SZABAD EURÓPA RÁDIÓ (1956. NOVEMBER 4.).

³¹ Quisling, Vidkun (1887–1945) a nácik által megszállt Norvégia bábkormányának vezetője 1942 és 1945 között. *„Neve [...] a (megszállókkal) kollaborációt folytató politikusokra megbélyegzőleg használt fogalom, egyben a „hazaáruló” szinonimájává vált. Ebben az értelemben nevét (kis kezdőbetűvel írva) első ízben 1940 tavaszán, nem sokkal Norvégia német lerohanása után a brit sajtó használta.”* I. SIPOS P. (1997.) Quisling, Vidkun. In: *Magyarország a második világháborúban*. Lexikon A-ZS. Főszerkesztő: SIPOS P. Budapest: PETIT REAL Könyvkiadó. <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyarorszag-a-masodik-vilaghaboruban-lexikon-a-zs-F062E/p-q-F0CB5/quisling-vidkun-FOD10/> (hozzáférés: 2020. 11. 11.)

³² Részletesebben I. SOLYMOSSY P. (2000). 1275, 1276.

*Pusztuljanak a szovjet csapatok Magyarországról! Éljen a szabadságszerető magyar nép!*³³

Az indulatok a következő napokban sem fagytak alá. A tömeg egy újabb demonstráció alkalmából betörte a szovjet képviselőlet ablakait, a helyi kommunista párt pedig kénytelen volt lemondani a „nagy októberi szocialista forradalom” évfordulójára tervezett ünnepségsorozatot a kommunistaellenes közhangulat miatt.³⁴

Sorra szólaltak fel a nagyobb svéd közjogi méltóságok is, akik mind egytől egyik elítélték a szovjet intervenciót, azonban a szimpátia kifejezésén és a további humanitárius segélycsomagok küldésén kívül ismét nem történt érdemi intézkedés az északi ország vezetése részéről. A politikusok mindössze kifejezték rosszallásukat, illetve tiltakozásukat a szabadságharc eltiprásával kapcsolatban.³⁵

November 11-én a *Szabad Európa Rádió* magyar nyelvű adásában egy stockholmi tudósító beszámolója volt hallható arról, hogy miként reagált a skandináv állam közvéleménye a szabadságharc leverésére. *„Svédország nem tud, és nem is akar napirendre térni a magyarországi események felett. A gyűjtési akció az egész országban egyre fokozódó erővel folyik tovább, a svédek nem törődnek azzal, hogy a szovjet barbárság még ennek a semleges országnak segítségét sem engedi egyelőre eljutni a vérző és éhező magyarokhoz. Mindenki meg van győződve arról, hogy a világgözvélemény nyomásának végül is még a szovjetek urai is kénytelenek lesznek engedni. Ebben a meggyőződésben egymás után érkeznek a felajánlások a magyarországi segélyalap javára.”*³⁶ A tudósítás számos egyéni civil kezdeményezésről is beszámolt, amely a magyar károsultak megsegítésére irányult. Csakhogy egy pár példa említésre kerüljön: egy vidéki papírgyár kétszáz munkása két órányi munkabérét, egy stockholmi népiskola diákjai pedig egy hétnyi zsebpénzüket ajánlották fel a nemesebb cél érdekében. Ezek természetesen valójában jelképes, figyelemfelkeltő akciók voltak, mintsem igazi segítséget jelentő megmozdulások. A jótékonyág mellett azonban jelent volt a svéd közvéleményben a felháborodás is. Tömeges kilépési hullám indult meg a helyi kommunista pártból – voltak olyan több évtizedes tagsággal jelentkező munkások, akik egyenesen csoportosan tépték össze a pártkönyvüket a kommunisták fővárosi székháza előtt, Göteborgban pedig egy párttag városi tanácsos tiltakozásként lemondott hivataláról. Mindemellett a svéd

³³ SZABAD EURÓPA RÁDIÓ (1956. NOVEMBER 6.).

³⁴ SZABAD EURÓPA RÁDIÓ (1956. NOVEMBER 8.).

³⁵ SOLYMOSSY P. (2000). 1276.

³⁶ SZABAD EURÓPA RÁDIÓ (1956. NOVEMBER 11.). Stockholmi tudósítónk beszámolója. <http://szer.oszk.hu/felvetel?i=1010247353&name=Stockholmi+tud%C3%B3s%C3%ADt%C3%B3nk+besz%C3%A1m%C3%B3l%C3%B3ja> (hozzáférés: 2020. 11. 07.) [továbbiakban: SZABAD EURÓPA RÁDIÓ (1956. NOVEMBER 11.).]

jogászok egyesülete is radikális lépésre szánt rá magát: a Magyarországon történt szovjet katonai intervenciót és az ezzel járó mészárlást nemzetgyilkosságnak, azaz genocídiumnak minősítették, és felszólították kormányukat, hogy az ENSZ-ben ilyen minőségben foglalkozzanak a szabadságharc leverésével. A tudósító, hogy érzékeltesse a svéd közvélemény rokonszenvének a súlyát a magyar ügy irányt, némi túlzással egyenesen kijelenti: „*Svédország lakossága csak hétmillió. Földrajzilag is távol fekszik Magyarországtól. Ezek az északi emberek azonban megmutatják és megmutatták az egész világnak, de elsősorban a Szovjetunió urainak, hogy nem hajlandók elismerni semmilyen erőszakot, segítőkézségük és szívének melege a szabadságért küzdők oldalán áll, mindent megtesznek értünk, ami csak hatalmukban áll. Bárcsak a világ minden nemzete követné a svéd nép példáját.*”³⁷

A szovjet intervenciót követően a humanitárius katasztrófa veszélye Budapestről fokozatosan az osztrák-magyar határa „vándorolt át”, ahol a népfelkelést leverő csapatok elől menekülők próbáltak menedéket keresni. A forradalom magára hagyása miatt valamilyen szinten büntudatot érző nyugati hatalmak – így Svédország is – ezen emigránskérdés megoldását a saját ügyének tekintette. A svédek összesen három tábor ellátását vállalták magára. Ezek személyzetét minden államnak magának kellett biztosítani, így az északi országból önként jelentkező segélymunkásokat vezényeltek ki a felálló táborokba, akik átlagosan három hónapot szolgáltak a helyszínen.³⁸

Mindeközben a segélyszállítmányok küldése decemberben sem állt le. Ezeket továbbra is Bécsen keresztül szállították át Magyarországra, és a segítőszervezetek is az osztrák fővárosban rendezték be állandó központjukat az akció idejére.³⁹ Egyenesen Bécsből utazott Budapestre *Emil Sandström*⁴⁰ is. A svéd, illetve a nemzetközi Vöröskereszt egyik nagy tekintélynek örvendő vezetője azért érkezett, hogy felmérje az utcai harcok utáni állapotokat, a nyomort, illetve megpróbált megbizonyosodni arról, hogy a szállítmányok a megfelelő helyre kerülnek-e – már amennyire az utóbbit a helyi hatóságok megengedték. Illetve Ausztrián

³⁷ SZABAD EURÓPA RÁDIÓ (1956. NOVEMBER 11.).

³⁸ Csak viszonyítás végett: Ausztria 7, az USA 5, Nagy-Britannia és Kanada 3-3, Finnország, valamint Franciaország 2-2, még Svájc pedig 3 darab tábort tartott fent saját költségén. KECSKÉS D. G. (2018). 91.

³⁹ „1956. november elején tizennégy ország – Belgium, Kanada, Dánia, Finnország, Franciaország, az NSZK, Nagy-Britannia, Liechtenstein, Olaszország, Hollandia, Norvégia, Portugália, Svédország és Svájc – Vöröskereszt társaságának volt képviselője Bécsben.” KECSKÉS D. G. (2018). 81.

⁴⁰ Sandström, Emil (1886–?) a Svéd Vöröskereszt, valamint a Vöröskereszt és Vörösféldhold Társaságok Nemzetközi Szövetségének elnöke 1950 és 1959 között. Részletesebben l. Emil Sandstrom 1950-59. In: *Red Cross and Red Crescent Movement History*. http://www.redcross.int/en/history/not_sandstrom.asp (hozzáférés: 2020. 11. 04.).

keresztül érkezett az a repülőgép is, amely Svédországból hétszáz kiló inzulint hozott a cukorbeteg megsegítésére december 17-én.⁴¹

Az említett ausztriai ellátó központ élére – ha rövid ideig is ugyan –, de a svéd *Henrik Beert*⁴² nevezték ki a humanitárius mentőakcióban résztvevő nemzetek képviselői. Mielőtt kénytelen lett volna lemondani hazai kötelezettségei miatt, Beer feladatai közé tartozott a segélyek raktározásának megoldása és későbbi elosztásának megszervezése, valamint az ehhez szükséges személyzet koordinálása.⁴³ Azonban nem ő volt az egyetlen svéd vöröskeresztes elöljáró, aki a humanitárius mentőakció során vezető szerepet töltött be. Bár a forradalom leverését követően megindult menekültáradat főleg Ausztriát érintette, voltak olyan csoportok, akik Jugoszláviát célozták meg. Itt az emigrálni szándékozók száma nem novemberben tetőzött, hanem csak 1957 januárjában, amikor is egy nagyobb menekülthullám rohamozta meg a magyar-jugoszláv határt.⁴⁴ Hirtelen zsúfoltságig megteltek a szögesdróttal ellátott táborok. A helyzetet eddig kezükben tartó helyi hatóságok ekkor a Vöröskereszt nemzetközi szerveihez fordultak segítségért. Így érkezett meg Belgrádba a svéd kötődésű *Louis Willimann* ezredes, aki február 28-tól kezdve tevékenykedett a jugoszláv fővárosban, feladata pedig a különféle menekültsegítő szervezetek munkájának összehangolása volt. A nyugati országok vonakodása miatt azonban lassan haladt a folyamat. Csak májustól kezdve indultak meg innen az áttelepítések ténylegesen. Svédország Jugoszláviából végül befogadott egy kisebb csoportot.⁴⁵

A határon történő humanitárius katasztrófa elhárítása után, még 1956 végén megkezdődhetett a több mint 200 ezer fős magyar menekültáradat helyzetének hosszútávú

⁴¹ NÉPAKARAT (1956). 1(31), 1.; NÉPSZABADSÁG (1956). 1(30), 3.

⁴² „A Vöröskereszt Társaságok Ligája (LRCS) svéd állampolgárságú tisztviselője. 1942–1960-ban a Svéd Vöröskereszt főtitkára, 1956. november 3-tól 1957. szeptember 30-ig a Liga küldötte Magyarország és a magyar menekültek segélyezésére Bécsben (1956. november 26-ig tartózkodott a helyszínen, később időről időre visszatért), 1960–1981-ben a Vöröskereszt Társaságok Ligája főtitkára.” I. KECSKÉS D. G. (2014). Egy globális humanitárius akció hétköznapjai. A magyar menekültek segélyezésének szervezésére létrehozott Koordinációs Bizottság összefoglaló jegyzőkönyvei (Genf, 1956. november 13.–1957. október 29.). Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont. 184. [továbbiakban: KECSKÉS D. G. (2014).]

⁴³ KECSKÉS D. G. (2018). 81, 91.

⁴⁴ Ennek oka az volt, hogy amíg korábban viszonylag szabadon átlehetett kelni Ausztria irányába, addig 1957 elejére a szovjet csapatok egyre inkább ellehetetlenítették az osztrák-magyar határszakaszon történő átszökést. Így vált Jugoszlávia az emigránsok új célpontjává. L. KAPRONCZAY K. (2006.) Betegellátás, veszteségek az 1956-os forradalom és szabadságharc idején. In: DEBRÖDI G., KAPRONCZAY K. & MOLNÁR L. *A szabadság vére. Forradalmárok – életmentők – megtorlók. A főváros egészségügye az '56-os forradalom és a megtorlások idején.* Budapest: Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár – Magyar Tudományos Akadémia – Semmelweis Egyetem – Kresz Géza Mentőműzeum – Magyar Tudománytörténeti Intézet. 25. [továbbiakban: KAPRONCZAY K. (2006.)]

⁴⁵ KECSKÉS D. G. (2018). 102–106.; SUNJIC, M. H. (2006). A magyar menekültválság formálta az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságot. In: *A forradalom és a magyar kérdés az ENSZ-ben, 1956–1963. Tanulmányok, dokumentumok és kronológia.* Szerk: BÉKÉS Cs. & KECSKÉS D. G. Budapest: Magyar ENSZ Társaság. 34.

rendezése. Miután Magyarországra csak nagyjából 11 ezer ember tért vissza, Ausztria pedig nem lett volna képes a haza nem utazók többtízezeiről gondoskodni, így a hátramaradt emigránsok letelepítését a mentőakcióban résztvevő államoknak, így részben Svédországnak kellett megoldania. Az egyes befogadó nemzetek eredetileg ugyan meghatározhatták a befogadni szándékozott magyarok számát, azonban ezen határértékeket rendszeresen túllépték. Így tett a svéd kormányzat, amely végül összesen 5823⁴⁶ ember letelepítését vállalta el. Ezzel a jelentősebb diaszpórát befogadó országok közé tartozott. Csupán az Egyesült Államok, Kanada, az Egyesült Királyság, Nyugat-Németország, Svájc, Ausztria, Franciaország és Ausztrália nyitotta meg határait több hontalan előtt. Miután a magyar menekültek az angolász, francia, illetve a német nyelvterületű kivételektől eltekintve általában egyáltalán nem ismerték befogadó országuk nyelvét, így a többi államhoz hasonlóan Svédország is nagy hangsúlyt fektetett az érkezők nyelvtanítására, a diákoknak – főként egyetemistáknak – pedig a beiskoláztatására. Továbbá az Erlander-kormány szükség esetén minden emigráns számára biztosított munkalehetőséget, ezen keresztül tehát jövedelemforrást, valamint egészségügyi ellátást is.⁴⁷

Hivatalosan november 6-án, alig két nappal a szabadságharc leverése után jelentette be Ulla Lindström⁴⁸ bevándorlásért felelős miniszter, hogy engedélyezik a magyar menekültek letelepedését az északi országban. Három nappal később, november 9-én pedig már meg is érkeztek az első emigránsokat elszállító svéd buszok az osztrák menekülttáborokba. A svéd külügy egy külön delegációt küldött Ausztriába, amelynek a feladata a potenciális letelepülők

⁴⁶ KECSKÉS D. GUSZTÁV alapján. Azonban a kutatások sok helyen sok különböző eredményre jutottak. Vö. CELLINI, A (2017). The resettlement of Hungarian refugees in 1956. *Forced Migration Review*, 54. 6–9. <https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/resettlement.pdf> (hozzáférés: 2020. 11. 04.) 8. [továbbiakban: CELLINI, A (2017).]; GRANVILLE J. (2006). Of Spies, Refugees and Hostile Propaganda: How Austria dealt with the Hungarian Crisis of 1956. *History*, 91(301). 62–90. <http://www.jstor.org/stable/24427376> (hozzáférés: 2020. 11. 04.) 78. [továbbiakban: GRANVILLE J. (2006).]; KECSKÉS D. G. (2006). 114, 115.; KECSKÉS D. G. (2014). 160, 161.; NIESSEN J. P. (2016). Hungarian Refugees of 1956: From the Border to Austria, Camp Kilmer, and Elsewhere. *Hungarian Cultural Studies: e-Journal of the American Hungarian Educators Association*, 9, 122–136. <https://doi.org/doi:10.7282/T3P84F4R> (hozzáférés: 2020. 11. 04.) 127.; ZIECK, M. (2013). The 1956 Hungarian refugee emergency, an early and instructive case of resettlement. *Amsterdam Law Forum*, 5(2), 45–63. <http://doi.org/10.37974/ALF.250> (hozzáférés: 2020. 11. 04.) 59.

A nagyságrendek nagyjából minden munkában megegyeznek, azok 5 és 7 ezer között határékek között mozognak. Az eltérések okai feltehetően abba keresendők, hogy nem minden szerző adta össze az Ausztriából és Jugoszláviából kiinduló menekültek számát.

⁴⁷ KAPRONCZAY K. (2006). 25.; KECSKÉS D. G. (2003). Az 1956-os magyar menekültek és Franciaország. *Múltunk – politikatörténeti folyóirat*. 48(4), 120.

⁴⁸ Lindström, Ulla Gunilla (1909–1999) svéd szociáldemokrata politikus. 1954 és 1966 között az Earlander-kormány egyetlen női minisztere, aki a fogyasztóvédelemért, ifjúság- és családügyért, valamint a humanitárius segítségnyújtásért felel. Részletesebben I. KARLSSON, G. (2018). Ulla Gunilla Lindström. In: *Svenskt kvinnobiografiskt lexikon*. Ford. GROSJEAN, A. <https://skbl.se/en/article/UllaLindstrom> (hozzáférés: 2020. 11. 11.)

felderítése és elszállításuknak koordinálása volt. November 12-én gyermekek és édesanyák indultak útnak vonaton Bécsből Malmöbe, akiket a férfiak másnap buszon követtek. November 15-ére nyilvánvalóvá vált, hogy a Magyarországról folyamatosan érkező menekültek száma jóval nagyobb, mint azt előzetesen számolták, így a korábban kiszámolt kvótákat a svéd kormány megemelte fokozatosan. A menedékkérőket ráadásul a bürokrácia sem hátráltatta, mindenféle igazolás és formalítások nélkül telepedhettek le a szabadon választott új hazájukban. November 23-án Lindström miniszterasszony az ENSZ-ben arra hívta fel a figyelmet, hogy a befogadóországok ne csak az értékes munkaerőt jelentő tanult egészséges ifjúságot, hanem az öregeket és betegeket is telepítsék le. Az eltérő „minőségű” menekültek elosztásából kialakuló problémát főként az Egyesült Államok generálta, amely az általa elszívott nagy tömegek ellenére főleg képzett munkaerőt jelentő személyeket fogadott be. A többi segítő országnak gyakran kellett szembesülni azzal, hogy a nekik „maradt” emigránsok jóval nagyobb anyagi ráfordítást igényeltek betegség, tanulatlanság, stb. miatt, mint az Észak-Amerikában letelepedett társaik.⁴⁹

Svédország példát mutatva szolidaritásból végül figyelmen kívül hagyta az anyagiakat, és 40 darab tébécést és családtagjaikat, valamint 115 kísérő nélküli gyermeket fogadott be. Az északi állam több kórházi ellátásra szoruló egyént fogadott be, mint bármelyik másik a világon.⁵⁰ A svéd nemzet saját befogadókészségét a sajtóban is hirdette. A *Szabad Európa Rádió* már tárgyalt november 11-i stockholmi beszámolójában például egyenesen kijelentette a tudósító, hogy: „Svédország minden egyes lakója a maga vendégének tekinti a menekült magyarokat. Ugyanakkor Ausztriában máris dolgozik a Svéd Vöröskereszt és a munkaügyi hivatal küldöttsége, hogy a lehető leggyorsabban újabb menekülteket indíthassanak útba, Svédországba.”⁵¹

A skandináv államokban leteleplők azonban hamarosan konfliktusforrássá váltak az Erlander-kormány és a Magyarországon újonnan berendezkedő Kádár-rezsim számára. December 24-én a *Népakarat* arról számolt be, hogy *Hajdú József*⁵² stockholmi magyar követet

⁴⁹ CELLINI, A (2017). 7–9.; GRANVILLE J. (2006). 78.; KECSKÉS D. G. (2015). Menekültdráma és szolidaritás. *Múltunk – politikatörténeti folyóirat*, 60(4), 194.; SZABAD EURÓPA RÁDIÓ (1956. NOVEMBER 11.).

⁵⁰ KECSKÉS D. G. (2006). 109, 110.; KECSKÉS D. G. (2014). 154, 155; Maradni vagy tovább menni? (2006). In: *A forradalom és a magyar kérdés az ENSZ-ben, 1956–1963. Tanulmányok, dokumentumok és kronológia*. Szerkesztette: BÉKÉS CS. & KECSKÉS D. G. Budapest: Magyar ENSZ Társaság. 209.

⁵¹ SZABAD EURÓPA RÁDIÓ (1956. NOVEMBER 11.).

⁵² Hajdú (1945-ig: Ehman) József (1898–1966) magyar diplomata, kommunista pártkader. A stockholmi magyar követség vezetője 1955 és 1957 között, aki akkreditálva volt Dániában, Izlandon és Norvégiában is. BARÁTH, M. – GECSÉNYI L. (2015). *Diplomaták a változó világban Főkonzulok, követek és nagykövetek 1945-1990*. Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet. 197. [továbbiakban: BARÁTH, M. – GECSÉNYI L. (2015).]

és munkatársait nem engedték be a svédországi menekülttáborokba. Hajdú a hazatérni szándékozók visszautazását kívánta volna megszervezni, a helyi hatóságok azonban érthető okok miatt a kérését elutasították. Az újonnan felállt Kádár-kormány és annak képviselőinek legitimitása a forradalom leverését követően svéd részről erősen megkérdőjelezhető volt.⁵³ Hajdú József különösen nemkívánatos személlyé vált a svéd közvélemény számára korábbi „pálfordulása” miatt. A diplomata ugyanis október 31-én tartott sajtókonferencián a jelenlévő újságíróknak olyan nyilatkozatot olvasott fel, amelyben egyértelműen tiltakozott a Szovjetunió bárminemű beavatkozása ellen a magyar belügyekbe – a kommunista címet pedig eltávolítottatta a követség épületének bejárata felül. Véleménye azonban a szabadságharc elfojtásával és a Nagy Imre-kormány bukásával 180 fokos fordulatot vett. Újabb nyilatkozatában a stockholmi magyar követ már Kádár János vezette új berendezkedés érdemeit éltette, illetve egyetértett a szovjet intervencióval, amely kisöpörte Magyarországról a szerinte fasiszta és reakciós elemeket. Hajdú azonban azzal, hogy a forradalommal szemben foglalt állást magára haragította a svéd sajtót. A helyi lapok jellemtelen és Quisling kommunista jelzőkkel látták el a diplomatát, különféle ifjúsági szervezetek pedig követelni kezdték az országból történő kiutasítását, illetve hogy a svéd kormány semmiképpen se ismerje el a Kádár-kormányt legitimnek Magyarországon.⁵⁴ Hajdú oldalváltásait az új magyar vezetés sem díjazta, így a külügyminisztérium 1957 májusában a diplomata felmentése mellett döntött. Az egykori pártkader múltja miatt megrovást végül nem kapott, de végérvényesen nyugállományba küldték a mindkét oldalról hitelét veszített stockholmi követet.⁵⁵

Svédország diplomáciai kiállása az ENSZ-ben a magyar ügy mellett

A svéd külpolitika egyértelmű irányvonulat követett 1945 után: a teljes diplomáciai semlegességet. Egyik blokknak sem lett elkötelezett tagja, sőt mind a nyugati szövetséges hatalmaktól, mind a Szovjetunió vezetésével szerveződő kommunista világtól megfelelő távolságot tartott. Ez a Svédország által magára öltött semleges szerep lehetővé tette, hogy gyakran egyfajta döntőbíróként lépjen fel a két szuperhatalom, illetve kisebb államok közötti

⁵³ NÉPAKARAT (1956). 1(37), 8.

⁵⁴ SZABAD EURÓPA RÁDIÓ (1956. OKTÓBER 30.) Rendkívüli riportsorozat a magyarországi események visszhangjáról – a nyugati fővárosokban működő tudósítók jelentései. <http://szer.oszk.hu/felvetel?i=1981867480&n=rendkivuli-riportsorozat-a-magyarorszag-i-esemenyek-visszhangjarol-a-nyugati-fovarosokban-mukodo-tudositoink-jelentesei> (hozzáférés: 2020. 11. 07.); SZABAD EURÓPA RÁDIÓ (1956. NOVEMBER 11.).

⁵⁵ BARÁTH, M. – GECSÉNYI L. (2015). 50, 51.

konfliktusok lecsillapításában.⁵⁶ És bár a teljes politikai függetlenségre törekedett a skandináv állam, ahhoz hogy az emberiség lelkiismereteként tudjon fellépni, mindenképpen csatlakoznia kellett a legfelsőbb nemzetközi fórumhoz, az ENSZ-hez. Erre a szervezet első, 1946-os bővítése során került sor.⁵⁷

Az ENSZ közgyűlésének plenáris ülésein *Östen Undén*⁵⁸ svéd külügyminiszter mindig ellentmondás nem tűrően képviselte hazája álláspontját, ha úgy érezte, hogy igazságtalanság történt a nagyvilágban – nem volt ez másképpen az 1956-os magyar forradalom kapcsán sem. Undén először 1947-ben szólalt fel a közgyűlésben, és már ekkor kritikát fogalmazott meg a szervezet működésével, egész pontosan annak bővítésével kapcsolatban. A politikus kifogásolta, hogy a győztes szövetségesek akadályozták a vesztes hatalmak belépését, ezzel pedig szembementek az alapító chartában lefektetett univerzalitás elvével, azaz, hogy minden állam szabadon csatlakozhat a nemzetek felett álló intézményhez. Undén kifejezetten kifogásolta, hogy elutasították azon államok jelentkezését, mint Bulgária, Finnország, Olaszország, Románia és Magyarország, amelyek háború utáni helyzetét már rendezték békeszerződések keretében.⁵⁹ Három évvel később, a külügyminiszter elítélte a szuperhatalmakat, amiért háborús konfliktust generáltak a Koreai-félszigeten, illetve óva intette őket a nukleáris fegyverek használatától – bár végül mégis az Egyesült Államok mellé állt az intervenció kérdésben a szovjet fél kezdeményező szerepe miatt. Emellett azonban, újra szót emelt a szervezet bővítése mellett, sürgette a két Kína nemzetközi státuszának rendezését, illetve szembe ment Jeruzsálem nemzetközi igazgatás alá helyezésével, tisztán látva az

⁵⁶ Többek között így járt el Stockholm az 1948/49-es berlini blokkád és ezzel párhuzamosan folyó arab-izraeli háború kapcsán, de a 1953-ban a koreai háborúban, illetve 1956/57-ben a Közel-Keleten is békefenntartóként lépett fel a svéd kormány.

⁵⁷ ENANDER, H., HELMFRID, S., LARSON, S. R., NORMAN, L. T., SANDVIK, G., & WEIBULL, J. (2020). Sweden, Foreign policy into the 1990s. In: Encyclopædia Britannica. <https://www.britannica.com/place/Sweden/The-welfare-state#ref29896> (hozzáférés: 2020. 10. 13.); SOLYMOSSY P. (2000). 1235, 1236.

⁵⁸ Undén, Bo Osten (1886–1974) svéd szociáldemokrata politikus, a nemzetközi jog doktora, hazája semlegességi politikájának nagy szószólója, ellenezte annak lehetséges NATO-tagságát. Az ekkor még kétkamarás svéd parlament felsőházának tagja. 1920-ban rövid ideig igazságügyminiszter, később külügyminiszter (1924–26, majd 1945–1962). Részletesebben l. CHRISTIANSEN, N. F. (2020). Östen Undén. In: *Den Store Danske*. https://denstoredanske.lex.dk/%C3%96sten_Und%C3%A9n (hozzáférés: 2020. 10. 13.); SOLYMOSSY P. (2000). 1239.; THULLBERG. P. (2020). Östen Undén. In: *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/%C3%B6sten-unden> (hozzáférés: 2020. 10. 13.)

⁵⁹ UNDÉN, Ö. (1947.) Felszólalás átirata. *United Nations General Assembly. 2nd session. 86th Plenary meeting. Friday, 19 September 1947. New York.* 144–146. <https://digitallibrary.un.org/record/733624?ln=en> (hozzáférés: 2020. 10. 14.) 144, 145.

intézkedés kivitelezhetetlenségét, amely a várost mind a mai napig megszámlálhatatlan diplomáciai konfliktus gócpontjává teszi.⁶⁰

Undén későbbi közgyűlésbéli felszólalásait is alapvetően három kérdés határozta meg: az emberi jogok védelme,⁶¹ a nagyhatalmak túlsúlyának csökkentése a többi kisebb állammal szemben,⁶² valamint az erőszak elkerülése és az atomfegyverek használatának tilalma.⁶³ Így amikor az 1956-os magyar forradalom idején e három tényező egyszerre vált rendkívül aktuálissá – a magyar emberek személyiségi jogainak földbe tiprása, a szovjet szuperhatalom csapatainak magyarországi intervenciója, illetve a fegyverkezési verseny ismételt fellendülésének veszélye kapcsán – akkor Undén az ENSZ közgyűlésén keresztül ismét a nagyvilághoz szólt.

„Mély sajnálattal kell megjegyeznünk, hogy ez a közgyűlés most politikailag sokkal hűvösebb légkörben ülészik, mint az ezt megelőzők.”⁶⁴ – kezdte beszédét a külügyminiszter november 29-én, közel egy hónappal a magyarországi forradalom elfojtása után. Mint közismert, a magyar eseményekkel párhuzamosan zajlott az ún. szuezi krízis is, amely során izraeli-brit-francia csapatok lerohanták Egyiptomot. Ma a két eseménysorra együttesen ikerválságként hivatkozik a történelemtudomány, de már saját korukban is sokan összekapcsolták a történéseket a nagy földrajzi távolság ellenére is.⁶⁵ Nem tett másként Undén

⁶⁰ UNDÉN, Ö. (1950.) Felszólalás átirata. *United Nations General Assembly. 5th session. 285th Plenary meeting. Tuesday, 26 September 1950. New York.* 119–121. <https://digitallibrary.un.org/record/735605?ln=en> (hozzáférés: 2020. 10. 14.) 119, 120.

⁶¹ Például kifogásolta a Szovjetunió és a keleti blokk országainak távolmaradását a Nemzetközi Bíróságtól. Részletesebben I. UNDÉN, Ö. (1952.) Felszólalás átirata. *United Nations General Assembly. 7th session. 379th Plenary meeting. Thursday, 16 October 1952. New York.* 18–21. <https://digitallibrary.un.org/record/727290?ln=en> (hozzáférés: 2020. 10. 14.) 18–21.; illetve, hogy az ENSZ nem vette elég komolyan az emberi jogok védelmének kérdését I. UNDÉN, Ö. (1953.) Felszólalás átirata. *United Nations General Assembly. 8th session. 443rd Plenary meeting. Thursday, 24 September 1953. New York.* 115–118. <https://digitallibrary.un.org/record/728766?ln=en> (hozzáférés: 2020. 10. 14.) 117–118. [továbbiakban: UNDÉN, Ö. (1953).]

⁶² Ellenezte az ENSZ Biztonsági Tanács állandó tagjainak vétőjogát, mivel az gyakorlatilag megbéníthatta a döntéshozást. I. UNDÉN, Ö. (1953). 115–117.; UNDÉN, Ö. (1955.) Felszólalás átirata. *United Nations General Assembly. 10th session. 531st Plenary meeting. Monday, 3 October 1955. New York.* 205, 206. <https://digitallibrary.un.org/record/738774?ln=en> (hozzáférés: 2020. 10. 14.) 205. [továbbiakban: UNDÉN, Ö. (1955).]

⁶³ Szorgalmazta egy ENSZ-hez kötődő szervezet felállítását, amelynek feladata az atomenergia békés célra történő felhasználásának lett volna a célja. I. UNDÉN, Ö. (1955). 205, 206.

⁶⁴ UNDÉN, Ö. (1956.) Felszólalás átirata. *United Nations General Assembly. 11th session. 602th Plenary meeting. Thursday, 29 November 1956. New York.* 429, 430. <https://digitallibrary.un.org/record/728861?ln=en> (hozzáférés: 2020. 10. 13.) 429.

A felszólalás tárgyait szakaszának nagy része audiovizuális formában is megtekinthető: *The General Assembly at the 601st and 602nd plenary meetings of the 11 session.* 5:06–8:55. <https://www.unmultimedia.org/avlibrary/asset/2325/2325285/> (hozzáférés: 2020. 10. 13.)

A teljes szöveg magyar fordításához pedig I. a tanulmány I. sz. mellékletét.

⁶⁵ KECSKÉS D. G. (2017). Az ikerválság: Suez és Budapest – 1956. In: *A szuezi válság és Magyarország 1956. Tanulmányok.* Szerk. UJVÁRY G. Budapest: Veritas – Magyar Napló. 36, 37.; SÁRINGER J. (2017). A

sem, aki ENSZ-béli felszólalásának első felében az egyiptomi helyzetről értekezett, és csak ezt követően kezdet bele a magyar események tárgyalásába.⁶⁶

A külügyminiszter a forradalom leverése kapcsán nemcsak az erőszakos akciót, hanem annak indokát is mélyen elítélte. A svéd diplomáciai jelentések alapján is egyértelmű volt, hogy a Nagy Imre-féle vezetés nem került fasiszta befolyás alá, mint azt a szovjet fél állította – így beszédében a politikus nemes egyszerűséggel kijelentette, hogy ez a vádaskodás a megszállók részéről, „*mint mindenki tudja, teljesen valótlan.*”⁶⁷ Undén szemére hányta Moszkvának, hogy a magyar forradalom leverésére valójában azért került sor, mert a szocialista blokk vezetői nem nézték jó szemmel, hogy a Nagy Imre-kormány Jugoszláviához és Lengyelországhoz hasonlóan, vagy talán még ezen államoknál is nagyobb mértékben önállóságra törekedne. Világossá vált, hogy a Szovjetunió nem hajlandó több országot részben vagy teljesen egészen kiengedni a befolyási övezetéből. Még akkor sem, ha az hosszútávon az európai erőegyensúlyt, a szuperhatalmak közötti hidegháborús konfliktus enyhülését szolgálná – a budapesti kommunista rezsim összeomlása ugyanis a keleti blokk meggyengüléséről tudósított volna. A békés megoldás elvetése miatt a svéd kormány nevében Undén nagyon súlyos hibaként értékelte Hruscsov és körének kompromisszumot nem tűrő fellépését, illetve nyíltan kifejezte szimpátiáját a magyar semlegesség iránt – valósuljon az meg osztrák nyugatbarát, a svéd ténylegesen pártatlan vagy éppen a finn szovjetorientált minta alapján.⁶⁸ Szavai azonban – értelem szerint – süket fülekre találtak a nagyvilágban. Az ENSZ ugyan november elején már több határozatban is elítélte a szovjet intervenciót és követelte az idegen csapatok kivonását – de ezek gyakorlatban soha meg nem valósult döntések maradtak. Az amerikai elnökválasztással és a szuezi válsággal lekötött nagyhatalmaknak nem állt érdekében a *status quo* megváltoztatása, a nemzetközi feszültség eszkalálása, hiába is éreztek szimpátiát a forradalmárokkal.⁶⁹ Így a svéd diplomácia ENSZ-béli kiállása a magyar ügy mellett sem

hidegháború logikája? Szuezi, Sèvres, Budapest – Washington és Moszkva árnyék. In: *A szuezi válság és Magyarország 1956. Tanulmányok.* Szerk. UJVÁRY G. Budapest: Veritas – Magyar Napló. 118–120. [továbbiakban: SÁRINGER J. (2017).]

⁶⁶ A dolgozat célkitűzése végett nem érzi feladatának a magyar forradalom és szuezi válság kapcsolatrendszerének részletesebb bemutatását – a témáról viszont mélyrehatóbban lehet olvasni az előző lábjegyzetben hivatkozott friss munkákban.

⁶⁷ UNDÉN, Ö. (1956). 429.

⁶⁸ UNDÉN, Ö. (1956). 429, 430.; SÁRINGER J. (2016). A nemzetközi erőtér a magyar forradalom előtti években. In: *A szuezi válság és Magyarország 1956. Diplomáciai iratok az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc, illetve a szuezi válság történetéhez.* Összeáll. SÁRINGER J. Budapest: Veritas – Magyar Napló. 26–27.; SÁRINGER J. (2017). 108.

⁶⁹ A témáról részletesebben l. JESZENSZKY G. (2017). Cserbenhagyta-e Magyarországot a Nyugat 1956-ban? In: *A szuezi válság és Magyarország 1956. Tanulmányok.* Szerk. UJVÁRY G. Budapest: Veritas – Magyar Napló. 123–130.

tekinthető többnek valójában egy elítélő nyilatkozatnál, amely végül semmilyen komolyabb eredményre nem vezetett.

Érdekesség, hogy Undén ENSZ-béli beszédének egy igencsak megszürt változata ugyan, de beszivárgott a magyar sajtóba is. A *Népszabadság* december 1-jei számában „*A legtöbb felszólaló a magyar kérdéstről beszélt az ENSZ-közgyűlésen*” címen jelent meg egy cikk a hetedik oldalon, amely többek között a svéd diplomata által elmondottakról is beszámolt a New Yorki *Associated Press (AP)* hírügynökség tudósítása alapján. A Magyarországon berendezkedő új hatalom cenzúrája azonban jól dolgozott, a leközölt rövid szövegrészlet főleg a szuezi válsággal kapcsolatos, az imperialistának titulált brit-francia hatalmakat ostromozó gondolatokra fókuszált, még a magyar ügyről csak következőket közölte a lap: „*A feszültség enyhülésének kiinduló pontja csak a Szovjetunió olyan új politikája lehet, amely megadja a magyar népnek a nagyobb politikai és személyes szabadságot, valamint a nemzeti függetlenséget.*”⁷⁰ A külügyminiszter komolyabb bíráló, kritikus kijelentéseiről viszont említést sem tett az újság.

Összegzés

Zárásként elmondható, hogy a svéd diplomácia az adott történelmi helyzetben minden tőle telhetőt megtett, se többet, se kevesebbet. És bár olyan nyugati kötődésű hírforrások, mint a sokszor hivatkozott *Szabad Európa Rádió*, az északi nemzet lakóinak kiállítását némiképpen túldimenzionálta – elég csak arra gondolnunk, hogy szinte minden svédországi tudósításban állandóan visszatérő toposz a kommunista párttagkönyvek összetétele –, addig a forradalmat, a szabadságharcosokat cserbenhagyó jelzöt sem lehet ráaggatni a skandináv államra és annak vezetésére. Svédország, ha nem is feltétlenül pénzbéli felajánlások tekintetében, de egyértelműen a legtöbb segítséget nyújtó hatalmak között volt – a menekültek, azok közül is a betegek, munkaképtelenek, jelentős anyagi ráfordítást igénylők befogadásával kétségtelenül példát mutatott a nagyvilág számára.

⁷⁰ NÉPSZABADSÁG (1956). 1(22), 7.; átvétel innen: UNDÉN, Ö. (1956). 430.

SWEDISH DIPLOMATIC SUPPORT OF THE HUNGARIAN REVOLUTION OF 1956

by Dániel László Kovács

SUMMARY

Nowadays, the Hungarian Revolution of 1956 is a much-discussed topic among the circles of modern-day historians - inspecting the event through the Swedish-Hungarian diplomatic relations, however, is less so. Previously, publications have only dealt with the connection tangentially. The only exception was the work of PÉTER SOLYMOSSY, who examined the topic briefly two decades ago. My study serves as an extension of the previous scarce research material, involving new primer and secondary sources - while I seek answers to questions like: How did the Swedish government and people react to the Hungarian situation? How did the Nordic country support the cause of the uprising? Can we talk about real diplomatic support at all? And what kind of humanitarian aid came from Sweden to the freedom fighters during and after the failed revolution?

Long before October 23rd, the Stockholm government, led by the social democrat Tage Erlander, was aware of the political shifts in the ruling communist party of Hungary. However, even the diplomats of the Scandinavian state probably did not expect that, in the autumn of 1956, bloody street fighting would break out in Budapest, which would then turn into a nationwide revolution and a war of independence. The Swedish leadership did not wait too long to evaluate the events. In an October 25th report, the embassy's chief of mission in Budapest considered the conflict a national uprising against Soviet rule. And by October 29th, the Erlander cabinet made a clear statement in which they expressed their sympathy and support towards the revolution. The Swedish humanitarian aid for insurgents immediately began, trying to deliver shipments to those in need.

Nonetheless, Stockholm remained careful regarding the diplomatic support of the new Hungarian leadership under the returning Prime Minister Imre Nagy. The Scandinavian state only reacted to the declaration of Hungarian neutrality on the morning of November 4th. But by that time, it was already too late for the revolutionists' case as the Soviet intervention began a few hours later and crushed the local forces with ease.

The Soviet aggression caused a great public outcry in Sweden, and anti-communist demonstrations started all over the Nordic country. Although the politicians also spoke against the bloodshed, apart from expressing sympathy and sending additional humanitarian aid, no further action got taken. Stockholm officially condemned the invasion, but the Erlander government did not commit themselves to take more significant steps in order to maintain their country's neutral diplomatic position and good relations with Moscow.

On the other hand, Sweden was one of the first nations which offered their help to the Hungarian refugees on the Austrian and Yugoslavian border. The Western powers, including the Scandinavian state, partly felt guilty about letting the revolution get crushed, so they considered the solving of the migrant crisis their own task. Soon Swedish volunteers set up three refugee camps in Austria. Although each helping nation initially determined the number of Hungarians they intended to take in, authorities regularly exceeded these figures - Stockholm eventually allowed more than five thousand people to resettle in the Nordic country. With this, Sweden became one of the largest diaspora hosts. Only the United States, Canada, the United Kingdom, West Germany, Switzerland, Austria, France, and Australia opened their borders to more stateless people.

However, those who settled down in the Scandinavian state soon became a source of conflict between the Erlander cabinet and the established Soviet-backed regime in Hungary. The diplomatic relations completely broke down. Sweden strongly questioned the legitimacy of the newly formed Kádár government and their representatives while the Soviet-friendly Hungarian ambassador in Stockholm became a person hated by the public.

The Nordic country's foreign policy followed a clear direction after 1945: complete diplomatic neutrality, not becoming a committed member of either bloc while keeping a safe distance from both the Western powers and the Communist states. And although Sweden sought full political independence to act as the conscience of humanity, to do that, they joined the highest international forum, the United Nations, in 1946 during the organization's first expansion.

In the plenary sessions of the UN General Assembly, Swedish Foreign Minister Östen Undén always stated if he felt that injustice was happening in the world, so he didn't stay quiet when the Soviets suppressed the Hungarian Revolution. The diplomat deeply condemned not only the violent action but also its cause. It was clear that Nagy's cabinet had not come under

fascist influence, as the Soviet side claimed. In his speech, Undén said this accusation on the part of the occupiers had been "*as everyone knows, completely untrue.*"

Although the UN condemned Soviet intervention in several resolutions by early November and demanded the withdrawal of foreign troops - these decisions never got implemented in practice. The Western powers, occupied by the US presidential election and the Suez crisis, had no interest in changing the status quo, escalating international tensions, despite their sympathy for the revolutionaries. Thus, the Swedish condemnation of the Soviet Union ultimately did not lead to any serious results.

In conclusion, we can say that Swedish diplomacy has done everything possible in the given historical situation, neither more nor less. And although Western-based news sources, such as Radio Free Europe, have somewhat overestimated the support of the Nordic nation, on the other hand, it is also clear that Stockholm did not leave the revolutionists without help. Sweden, not necessarily in terms of monetary offerings, was clearly among the most assisting powers. By accommodating refugees, including the sick and people who were incapable of work, requiring significant financial expense, the country has undoubtedly set an example for the whole world.

Melléklet

1. sz. melléklet

ÖSTEN UNDÉN FELSZÓLALÁSA AZ ENSZ KÖZGYŰLÉSÉBEN (RÉSZLET)

1956. november 29.

21. MR. UNDÉN (SVÉDORSZÁG) Mély sajnálattal kell megjegyeznünk, hogy ez a közgyűlés most politikailag sokkal hűvösebb légkörben ülésezik, mint az ezt megelőzők.

[...]

29. Áttérve a magyarországi tragédiára, attól tartok, a szovjet vezetés nem teljesen érti, hogy mekkora nemzetközi felháborodást váltott ki a kibontakozó népfelkelés leverésével.

30. Realizáltam, hogy szovjet szempontból nézve Magyarországot úgy tekintik, mint a Szovjetunió biztonsági zónájának a része, annak a zónának, amely úgy született, hogy kommunista kormányzatokat kényszerítettek rá szomszédos államaikra.

31. A szovjet vezetők azt akarják, higgyük el, e kormányzatoknak minden ellenzéke az említett országokban fasiszta, miközben a Szovjetunió magasabb erkölcsi törvényeknek engedelmeskedik azzal, hogy erőszakosan elnyom minden olyan próbálkozást, amely a kommunista rendszerek megváltoztatására irányul. A Szovjetunió ugyan tolerálja a kommunizmus módosított formáját szomszédos államaiban, amelyet mi megszokásból már csak „titoizmus”-ként emlegetünk. De úgy tűnik, van egy határ. A titoizmus Jugoszláviában és az ehhez hasonló berendezkedés, a „gomulkaizmus” Lengyelországban nem jelenti azt, hogy a fasiszták kerültek volna hatalomra a Szovjetunió által most követett doktrína alapján. Mégis, amikor a magyar kormány Nagy Imre vezetésével némileg távolabbra tévedt az eredeti kommunista berendezkedéstől, azt a kormányt egyből úgy bélyegezték meg mintha fasiszta ellenforradalmárok befolyása alá került volna.

32. De ez az állítás, mint mindenki tudja, teljesen valótlan. A döntés Magyarország számára nemcsak a fasiszta és a kommunizmus között van. Vannak más alternatívák is. Nem kellene megadni a lehetőséget Magyarország számára – ha már az emberek nagy része úgyis ezt kívánja – hogy olyan demokratikus berendezkedés hozhassanak létre, mint Ausztriában, Finnországban, Svédországban vagy bármely másik skandináv országban? Mi nem vagyunk fasiszta országok. A nagy és hatalmas Szovjetunió valóban kockáztatná a saját

biztonságát, hogy szomszédos államaiban vagy legalábbis néhányban demokratikus politikai rendszerek jönnének létre, amelyek különböznek a Szovjetunióétól?

33. Az én országomban úgy látjuk, hogy a Szovjetunió és minden más európai állam biztonsága megerősödne a függetlenség és szabadság megnövelésével az említett ütköző államokban. E államokkal való nagylelkű politika – politikai értelemben vett nagylelkűség – megszüntetné a surlódások Európa egyes területein. A feszültség automatikusan enyhülne, a háború veszélye pedig lecsökkenne. Elavult az a nézet, miszerint egy ország hozzáadna a biztonságához azzal, hogy megpróbálja megőrizni döntő politikai befolyását a vele szomszédos államokban azok lakóinak akaratával szemben is.

34. A Nagy-kormány nyilatkozat formájában kijelentette, hogy semleges státus megteremtése Magyarország számára a programja. Válaszolva erre a nyilatkozatra, a svéd kormány kifejezte érdeklődését és szimpátiáját a tervezet irányába. Mi még mindig azon állásponton vagyunk, hogy Magyarország semleges államként, mint Ausztria, az európai biztonság biztosítója lehetne. Még akkor is, ha figyelmen kívül hagyok minden más tényezőt az események kapcsán, a Szovjetunió súlyos politikai hibát vétett, amikor nem volt hajlandó tolerálni a magyarországi népi mozgalmakat, amely nagyobb politikai demokráciára törekedett. És amint már korábban említettem, a Szovjetunió újabb hibát követett azzal, hogy figyelmen kívül hagyta a felháborodást, amelyet a magyar nép ellen elkövetett erőszak keltett.

35. Hiba lenne a szovjet csapatokat Magyarországon egyszerűen a törvény és rend őreinek tekinteni, akik a rendes nemzeti rendőri erőknek felelnek meg. Ezek a csapatok nem saját hazájuk, hanem egy idegen hatalom mezítelen hatalmát képviselték Magyarország önjelölt őreiként és védelmezőiként. Miközben az egész világ szimpátiáját elnyerték azok, akik olyan hősiességű erőfeszítéseket tettek annak érdekében, hogy nagyobb szabadságot nyerjenek hazájuk és annak lakói számára.

36. Attól tartok, hogy Magyarországon történtek hatásait nagyon hosszú ideig érezni lehet majd. Ha a szovjet vezetők az elmúlt hónap eseményei előtt megfigyelhető enyhülési politikát kívánják folytatni, akkor azt addig nem lehet megvalósítani, amíg nem látják be mennyire megdöbbentették a világot. A Szovjetunió részéről csak egy olyan új politikai irányvonal lehet a kiindulási alap a feszültség csökkentéséhez, amely a magyar emberek számára nagyobb politikai és személyi szabadságot, illetve a nemzeti függetlenséget a célozza meg. Köszönöm!

Hivatkozott forrásanyag

Az ENSZ által koordinált humanitárius tevékenység a magyar menekültek és Magyarország megsegítésére az 1956-os magyar forradalom leverése után (Válogatott dokumentumok, 1956. november–1957. október). (2006). Közli: KECSKÉS D. G. *A forradalom és a magyar kérdés az ENSZ-ben, 1956–1963. Tanulmányok, dokumentumok és kronológia.* Szerkesztette: Békés Cs. & Kecskés D. G. Budapest: Magyar ENSZ Társaság. 51–116.

GYURGYÁK J. (1989). A forradalom hangja. Magyarországi rádióadások 1956. október 23–november 9. Budapest: Századvég Kiadó és Nyilvánosság Klub. 1–507.

KECSKÉS D. G. (2014). Egy globális humanitárius akció hétköznapijai. A magyar menekültek segélyezésének szervezésére létrehozott Koordinációs Bizottság összefoglaló jegyzőkönyvei (Genf, 1956. november 13.–1957. október 29.). Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont. 1–189.

Népakarat (1956). 1(1), 3.

Népakarat (1956). 1(4), 5.

Népakarat (1956). 1(6), 1.

Népakarat (1956). 1(31), 1.

Népakarat (1956). 1(37), 8.

Népszabadság (1956).1(9), 2

Népszabadság (1956).1(10), 2.

Népszabadság (1956). 1(22), 7.

Népszabadság (1956). 1(30), 3.

Népszava (1956). 84(254), 3.

Népszava (1956). 84(256), 2.

Népszava (1956). 84(257), 4.

Népszava. A Szociáldemokrata Párt központi lapja (1956). 77(1), 2.

SOLYMOSSY P. (2000). Svéd diplomáciai jelentések az 1956. évi magyar forradalom napjaiból. Svédország külpolitikája a II. világháború után. Bevezetés. *Századok*, 134(5), 1240–1277.

Szabad Európa Rádió (1956. október 24.). Rendkívüli riportsorozat a magyarországi események visszhangjáról - a nyugati fővárosokban működő tudósítók jelentései. <http://szer.oszk.hu/felvetel?i=533789923&n=rendkivuli-riportsorozat-a-magyarorszagi-esemenyek-visszhangjarol-a-nyugati-fovarosokban-mukodo-tudositoink-jelentesei> (hozzáférés: 2020. 11. 07.)

Szabad Európa Rádió (1956. október 29.). 18:00 óra. Hírszolgálat. <http://szer.oszk.hu/felvetel?i=926138546&n=18-00-ora-hirszolgalat> (hozzáférés: 2020. 11. 07.)

Szabad Európa Rádió (1956. október 30.). Rendkívüli riportsorozat a magyarországi események visszhangjáról - a nyugati fővárosokban működő tudósítók jelentései. <http://szer.oszk.hu/felvetel?i=1981867480&n=rendkivuli-riportsorozat-a-magyarorszagi-esemenyek-visszhangjarol-a-nyugati-fovarosokban-mukodo-tudositoink-jelentesei> (hozzáférés: 2020. 11. 07.)

Szabad Európa Rádió (1956. november 4.). Hírszolgálat. <http://szer.oszk.hu/felvetel?i=513641034&n=hirszolgalat> (hozzáférés: 2020. 11. 07.)

Szabad Európa Rádió (1956. november 6.). Svédországi munkatárs stockholmi riportja. <http://szer.oszk.hu/felvetel?i=1560127031&n=svedorszagi-munkatars-stockholmi-riportja> (hozzáférés: 2020. 11. 07.)

Szabad Európa Rádió (1956. november 8.). 24:00 óra. Hírszolgálat. <http://szer.oszk.hu/felvetel?i=438319405&n=24-00-ora-hirszolgalat> (hozzáférés: 2020. 11. 07.)

Szabad Európa Rádió (1956. november 11.). Stockholmi tudósítók beszámolója. <http://szer.oszk.hu/felvetel?i=1010247353&name=Stockholmi+tud%C3%B3s%C3%A1l%C3%B3k+besz%C3%A1m%C3%B3l%C3%B3ja> (hozzáférés: 2020. 11. 07.)

Szabad Nép (1956). 14(296), 1.

Szabad Nép (1956). 14(297), 4.

- UNDÉN, Ö. (1947). Felszólalás átirata. *United Nations General Assembly. 2nd session. 86th Plenary meeting. Friday, 19 September 1947. New York.* 144–146. <https://digitallibrary.un.org/record/733624?ln=en> (hozzáférés: 2020. 10. 14.)
- UNDÉN, Ö. (1950). Felszólalás átirata. *United Nations General Assembly. 5th session. 285th Plenary meeting. Tuesday, 26 September 1950. New York.* 119–121. <https://digitallibrary.un.org/record/735605?ln=en> (hozzáférés: 2020. 10. 14.)
- UNDÉN, Ö. (1952). Felszólalás átirata. *United Nations General Assembly. 7th session. 379th Plenary meeting. Thursday, 16 October 1952. New York.* 18–21. <https://digitallibrary.un.org/record/727290?ln=en> (hozzáférés: 2020. 10. 14.)
- UNDÉN, Ö. (1953). Felszólalás átirata. *United Nations General Assembly. 8th session. 443rd Plenary meeting. Thursday, 24 September 1953. New York.* 115–118. <https://digitallibrary.un.org/record/728766?ln=en> (hozzáférés: 2020. 10. 14.)
- UNDÉN, Ö. (1955). Felszólalás átirata. *United Nations General Assembly. 10th session. 531st Plenary meeting. Monday, 3 October 1955. New York.* 205, 206. <https://digitallibrary.un.org/record/738774?ln=en> (hozzáférés: 2020. 10. 14.)
- UNDÉN, Ö. (1956). Felszólalás átirata. *United Nations General Assembly. 11th session. 602th Plenary meeting. Thursday, 29 November 1956. New York.* 429, 430. <https://digitallibrary.un.org/record/728861?ln=en> (hozzáférés: 2020. 10. 13.) A felszólalás tárgyalt szakaszának nagy része audiovizuális formában is megtekinthető: *The General Assembly at the 601st and 602nd plenary meetings of the 11 session.* 5:06–8:55. <https://www.unmultimedia.org/avlibrary/asset/2325/2325285/> (hozzáférés: 2020. 10. 13.)

Hivatkozott irodalmak

- BARÁTH, M. – GECSÉNYI L. (2015). Diplomatak a változó világban Főkonzulok, követek és nagykövetek 1945-1990. Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet. 1–333.
- CELLINI, A. (2017). The resettlement of Hungarian refugees in 1956. *Forced Migration Review*, 54. 6–9. <https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/resettlement.pdf> (hozzáférés: 2020. 11. 04.)
- CHRISTIANSEN, N. F. (2020). Östen Undén. In: *Den Store Danske*. https://denstoredanske.lex.dk/%C3%96sten_Und%C3%A9n (hozzáférés: 2020. 10. 13.)
- CHRISTIANSEN, N. F. (2020). Tage Erlander. In: *Den Store Danske*. https://denstoredanske.lex.dk/Tage_Erlander (hozzáférés: 2020. 10. 13.)
- ENANDER, H., HELMFRID, S., LARSON, S. R., NORMAN, L. T., SANDVIK, G., & WEIBULL, J. (2020). Sweden, Foreign policy into the 1990s. In: *Encyclopædia Britannica*. <https://www.britannica.com/place/Sweden/The-welfare-state#ref29896> (hozzáférés: 2020. 10. 13.)
- GRANVILLE, J. (2006). Of Spies, Refugees and Hostile Propaganda: How Austria dealt with the Hungarian Crisis of 1956. *History*, 91(301). 62–90. <http://www.jstor.org/stable/24427376> (hozzáférés: 2020. 11. 04.)
- Emil Sandstrom 1950-59. In: *Red Cross and Red Crescent Movement History*. http://www.redcross.int/en/history/not_sandstrom.asp (hozzáférés: 2020. 11. 04.)
- JESZENSZKY G. (2017). Cserbenhagyta-e Magyarországot a Nyugat 1956-ban? In: *A szuezi válság és Magyarország 1956*. Tanulmányok. Szerk. Ujváry G. Budapest: Veritas – Magyar Napló. 123–130.
- KAPRONCZAY K. (2006). Betegellátás, veszteségek az 1956-os forradalom és szabadságharc idején. In: DEBRŐDI G., KAPRONCZAY K. & MOLNÁR L. *A szabadság vére. Forradalmárok – életmentők – megtorlók. A főváros egészségügye az '56-os forradalom és a megtorlások idején*. Budapest: Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár – Magyar Tudományos Akadémia – Semmelweis Egyetem – Kresz Géza Mentőműzeum – Magyar Tudománytörténeti Intézet. 9–26.

- KARLSSON, G. (2018). Ulla Gunilla Lindström. In: *Svenskt kvinnobiografiskt lexikon*. Ford. Grosjean, A. <https://skbl.se/en/article/UllaLindstrom> (hozzáférés: 2020. 11. 11.)
- KECSKÉS D. G. (2003). Az 1956-os magyar menekültek és Franciaország. *Múltunk – politikátörténeti folyóirat*. 48(4), 115–148.
- KECSKÉS D. G. (2015). Menekültdráma és szolidaritás. *Múltunk – politikátörténeti folyóirat*, 60(4), 190–204.
- KECSKÉS D. G. (2017). Az ikerválság: Suez és Budapest – 1956. In: *A szuezi válság és Magyarország 1956. Tanulmányok*. Szerk. UJVÁRY G. Budapest: Veritas – Magyar Napló. 35–47.
- KECSKÉS D. G. (2018). Humanitárius segítségnyújtás globális méretekben. A Vöröskereszt Társaságok Ligája és az 1956-os magyar menekültek. *Múltunk – politikátörténeti folyóirat*, 63(4), 74–119.
- Maradni vagy tovább menni? (2006). In: *A forradalom és a magyar kérdés az ENSZ-ben, 1956–1963. Tanulmányok, dokumentumok és kronológia*. Szerkesztette: BÉKÉS CS. & KECSKÉS D. G. Budapest: Magyar ENSZ Társaság. 207–211.
- NIESSEN, J. P. (2016). Hungarian Refugees of 1956: From the Border to Austria, Camp Kilmer, and Elsewhere. *Hungarian Cultural Studies: e-Journal of the American Hungarian Educators Association*, 9, 122–136. <https://doi.org/doi:10.7282/T3P84F4R> (hozzáférés: 2020. 11. 04.)
- THULLBERG, P. (2020). Östen Undén. In: *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/%C3%B6sten-unden> (hozzáférés: 2020. 10. 13.)
- THULLBERG, P. (2020). Tage Erlander. In: *Nationalencyklopedin*. <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/tage-erlander> (hozzáférés: 2020. 10. 13.)
- SÁRINGER J. (2016). A nemzetközi erőter a magyar forradalom előtti években. In: *A szuezi válság és Magyarország 1956. Diplomáciai iratok az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc, illetve a szuezi válság történetéhez*. Összeáll. SÁRINGER J. Budapest: Veritas – Magyar Napló. 26–29.

- SÁRINGER J. (2017). A hidegháború logikája? Szuez, Sèvres, Budapest – Washington és Moszkva árnyék. In: *A szuezi válság és Magyarország 1956*. Tanulmányok. Szerk. UJVÁRY G. Budapest: Veritas – Magyar Napló. 107–122.
- SIPOS P. (1997.) Quisling, Vidkun. In: *Magyarország a második világháborúban. Lexikon A-ZS*. Főszerkesztő: SIPOS P. Budapest: PETIT REAL Könyvkiadó. <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyarorszag-a-masodik-vilaghaboruban-lexikon-a-zs-F062E/p-q-F0CB5/quisling-vidkun-F0D10/> (hozzáférés: 2020. 11. 11.)
- SOLYMOSSY P. (2000). Svéd diplomáciai jelentések az 1956. évi magyar forradalom napjaiból. Svédország külpolitikája a II. világháború után. Bevezetés. *Századok*, 134(5), 1235–1239.
- SUNJIC, M. H. (2006). A magyar menekültválság formálta az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságát. In: *A forradalom és a magyar kérdés az ENSZ-ben, 1956–1963. Tanulmányok, dokumentumok és kronológia*. Szerkesztette: BÉKÉS Cs. & KECSKÉS D. G. Budapest: Magyar ENSZ Társaság. 27–36.
- VONÈCHE CARDIA, I. (1999). Hungarian October: Between Red Cross and Red Flag. The 1956 Action of the International Committee of the Red Cross. Ford. GRENZEBACK, M. Genf: International Committee of the Red Cross. 1–179.
- ZIECK, M. (2013). The 1956 Hungarian refugee emergency, an early and instructive case of resettlement. *Amsterdam Law Forum*, 5(2), 45–63. <http://doi.org/10.37974/ALF.250> (hozzáférés: 2020. 11. 04.)